

26 200 V

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 1999 (onderdeel Ontwikkelingssamenwerking)

VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING¹

Vastgesteld 8 maart 1999

Het voorbereidend onderzoek gaf slechts de **CDA**-fractie aanleiding tot het formuleren van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen.

1 Financiële Aspecten

- a Welke garanties bestaan er, dat de nu voorliggende begroting met slechts geringe afwijkingen gerealiseerd wordt, gegeven:
- de berekeningen terzake van de toestroom asielzoekers, die conform het regeerakkoord in een open einderegeling gedurende het eerste jaar tot de ODA-uitgaven worden gerekend;
 - de eventuele compensaties uit vorige begrotingsjaren;
 - de berichten, dat op grond van EU-afspraken het «clean development mechanism» niet tot de ODA-uitgaven zou mogen of hoeven te worden berekend;
 - de berichten, dat de Nederlandse Antillen en Aruba wederom voor een groter deel dan voorzien beroep op DAC-middelen zullen doen;
 - de tegenvallende groei van het BNP;
 - de aankondigingen van minister Zalm, dat hij in het licht van die tegenvallende groei en de tegenvallende inkomsten in de loop van dit jaar met bezuinigingsaanslagen zal komen, waaraan regeringsbreed zal moeten worden bijgedragen?
- b Kan de minister aangeven, of naast de afwijkingen van de voorliggende begroting, het overeengekomen minimumniveau terzake de ODA-bijdrage van 0,8 % gehandhaafd zal blijven in 1999?
- c Kan de minister aangeven op welke wijze gepreludeerd wordt in de meerjarenraming terzake het niet meer toerekenen van de hulp aan de Antillen en Aruba aan het ODA-plafond vanaf het jaar 2000?
- d Als deze categorie en mogelijkwijze ook nog de hulp aan andere, niet langer DAC-status hebbende landen alsmede «het clean development mechanism» niet meer als zuivere OS-middelen worden beschouwd, en als tezelfdertijd de niet-ODA-uitgaven niet meegroeien, hoe wil de

¹ Samenstelling:

Buitenlandse Zaken:

Steenkamp (CDA), Verbeek (VVD) (voorzitter), Schuurman (RPF), Gelderblom-Lankhout (D66), Braks (CDA), van Gennip (CDA) (plv. voorzitter), van Eekelen (VVD), Loudon (VVD), Lycklama à Nijeholt (PvdA), Zwerver (GL), Stoffelen (PvdA).

Ontwikkelingssamenwerking:

Schuurman (RPF), Gelderblom-Lankhout (D66) (voorzitter), van Dijk (CDA), van Gennip (CDA), Roscam Abbing-Bos (VVD), Lycklama à Nijeholt (PvdA) (plv. voorzitter), Le Poole (PvdA), Varekamp (VVD), Hirsch Ballin (CDA), Luijten (VVD), Zwerver (GL).

regering dan de in de ogen van de leden van de CDA-fractie belangrijke prioriteit van samenwerking met de landen van Midden- en Oost-Europa handhaven en mogelijkzwerf zelfs versterken?

- e Is al enige indicatie te geven voor de positie van de andere tot de homogene groep behorende begrotingscategorieën, als deze aanmerkelijke overhevelingen en bezuinigingen gerealiseerd zullen worden?
- f Kan de minister, zo mogelijk in een vertrouwelijk schrijven, inzicht geven in de bedragen, die in 1998 in het vooruitzicht zijn gesteld aan de regeringen in het kader van de bilaterale programma's en wat eindejaar de uiteindelijke realisaties zijn geweest? Kan zij daarbij aangeven welke andere aanmerkelijke afwijkingen zich hebben voorgedaan terzake de onderverdeling naar de nu gehanteerde subcategorieën en naar vormen van hulp (projecthulp of programmahulp, betalingsbalanssteun, schuldverlichting, etc.)?
- f Kan de minister nader inzicht geven over hoe de financiële modaliteiten van het Nederlandse OS-programma aansluiting vinden bij die van de Wereldbank en andere multilaterale banken. Hoe verhoudt zich daarbij het Nederlandse beleid om geen leningen, maar slechts giften ter beschikking te stellen met de mate van concessionaliteit van de banken?

2 Landenbeleid

In de memorie van toelichting wordt uitvoerig ingegaan op de verschillende bronnen, waarlangs de bilaterale programma's gevoed worden. In dit verband rijzen bij de leden van de CDA-fractie de volgende vragen:

- a Nu de relatie met de regering van Suriname al bijna twintig jaar onder druk staat, is juist in dit land, dat tot nu toe vrijwel gesloten was voor directe steun aan de civil society – met uitzondering van noodhulp – de vraag gerechtvaardigd, of hier niet nieuwe mogelijkheden, bij voorkeur in samenwerking met de mfo's, vakbeweging, etc. geopend moeten worden voor het particuliere non-commerciële kanaal, n'en déplaie de bepaling, dat alle steun aan Suriname lastens de verdragsmiddelen moet gaan, en dus de goedkeuring, zo niet de doorgeleiding van de Surinaamse regering vereist?
Zijn de berichten juist, dat de speciale faciliteiten, die hiertoe onder de vorige minister waren geopend, teruggedraaid zijn, omdat de samenwerking met nota bene de regering van Suriname niet van de grond komt?
- b Heeft de minister kennis genomen van berichten dat de Ethiopische regering een grote hoeveelheid wapens, in de laatste jaren heeft aangeschaft? Omdat de Ethiopische regering kennelijk haar deviezen in niet onaanzienlijke mate gebruikt heeft voor wapenaankopen, is de CDA-fractie geïnteresseerd in de overwegingen om Ethiopië in 1999 en later zo'n prominente plaats in het Nederlands hulpbeleid te blijven geven.
- c Speelt bij de keuze van landen de bereidwilligheid van die landen mee uitgeprocedeerde asielzoekers of statushouders, die weer willen terugkeren naar hun veilig geworden land, terug te nemen? Hoe beoordeelt de minister aldus de houding van de Ethiopische regering en die van Eritrea in dat licht?
- d Hoe verhoudt zich de constatering dat Bosnië voldoet aan de voorwaarden om hulp te ontvangen en de appreciatie van vele

Bosniërs hier te lande, dat hun land, zo het al goed bestuurd wordt, toch nog onveilig is?

- e Is de regering niet van mening, dat nu de Nederlandse Antillen en Aruba hun DAC-status gaan verliezen, dat gegeven aanleiding zou kunnen zijn voor een breder debat over de omvang, de wenselijkheid, de conditionaliteit van de hulpverlening aan dat Koninkrijksdeel? Is er al uitvoering gegeven aan de door de leden van de CDA-fractie toegejuichte nauwere samenwerking tussen de staatssecretaris voor Antilliaanse en Arubaanse Zaken en de minister voor Ontwikkelingssamenwerking?
- f Is de ontwikkeling van de mensenrechtensituatie in Pakistan, alsook de omvang van de bewapeningsinspanning alsmede zaken als transparantie en corruptiebestrijding zodanig, dat in de begroting 1999 (en later) Pakistan prominent voor mag blijven komen?
- g Nu de komende maanden voor de toekomst van Indonesië en voor een ordentelijke, geweldloze overgang naar democratie essentieel zijn, en nu vanuit brede kringen in de Indonesische samenleving contact gezocht wordt met de Nederlandse samenleving, kan naar de mening van de leden van de CD/-fractie de vraag gesteld worden, of niet alle voorwaarden moeten worden geschapen voor een selectief en responsief beleid, dat vanuit verschillende invalshoeken inspeelt op de inspanningen vanuit die Indonesische samenleving om tot een snel economisch herstel, tot normalisatie van de maatschappelijke ontwikkelingen en tot een vreedzame overgang naar een stabiele democratie te komen.

Daarbij zouden o.a. vormen van universitaire samenwerking een rol kunnen spelen, faciliteiten voor volkskrediet, steun aan democratische stromingen in de burgermaatschappij en steun aan niet-regering think tanks ten bate van democratische stromingen, naar analogie van Chili.

3 Algemeen

In de memorie van toelichting wordt ingegaan op de problematiek van de gebrekkige internationale financiële en economische architectuur en wordt op het belang van investeringen gewezen.

De volgende vragen zijn daarop bij de leden van de CDA-fractie gerezen:

- a Is de regering er zich van bewust, dat de gemiddelde levensduur van een regime in de ontwikkelingslanden zeven jaren is? Is zij er zich van bewust, dat de beoogde meerjarige samenwerking met goede en rechtvaardige regimes dus statistisch een grote kans oplevert, dat de vruchten van die samenwerking juist ten goede komen aan minder acceptabele regeringen, en heeft zij terzake een exit-strategie ontwikkeld?
- b Is de minister zich ervan bewust, dat juist de – overigens toegejuichte – concentratie op basisvoorzieningen en sociale programma's regeringen de beschikking over vrije deviezen doet geven, dit in tegenstelling tot vormen van gebonden hulp, en dat om die reden de zgn. fungibiliteit als aandacht- en selectie criterium zeer belangrijk is? (Zie bijvoorbeeld Ethiopië, Pakistan, China)
- c Een van de redenen voor een ministerschap voor OS – hetgeen ook door het CDA bepleit is – is de competentie terzake alle belangen van de ontwikkelingslanden in ons regeringsbeleid. In dit verband is het interessant te vernemen, of deze minister gelijk haar voorganger, ook

de mening is toegedaan, dat het voorstel voor een MAI, zoals dat door een speciale werkgroep van de OESO o.l.v. de DGBEB was geformuleerd, alleszins acceptabel was voor de ontwikkelingslanden en de voorkeur verdient boven telkens bilateraal af te sluiten investeringsovereenkomsten.

- d Nu het beleid van de Wereldbank kennelijk gericht is op een nieuwe verstandhouding en samenwerking, niet alleen van regeringen met het bedrijfsleven, maar ook binnen een driehoek met de civil society en de ngo's, zouden de leden van de CDA-fractie willen vernemen, of ook in het Nederlands beleid een dergelijke dialoog gefaciliteerd zou kunnen worden.
- e Kan de regering aanduiden, of zij al concrete voorstellen heeft geformuleerd of wil formuleren, met name vanuit de Nederlandse traditie van het Rijnlands kapitalisme terzake beperkingen van de kwetsbaarheid van zwakkere economieën t.o.v. internationale kapitaalsbewegingen, maar tegelijkertijd met handhaving van de kansen, die investeringen en langjarige beleggingen bieden? Zou het denkbaar zijn hier een bredere discussie in de Nederlandse samenleving over mogelijk te maken, ook n.a.v. de initiatieven van bijv. de Wiardi Beckmanstichting, EVS, e.a.? Zou het ook denkbaar zijn dit gesprek breed te voeren op basis ook van de grote financiële kennis, die in Nederland aanwezig is?.
- f Waar in de memorie van toelichting gesproken wordt over de herijking, rijst de vraag, of de verplaatsingssnelheid van ambtenaren op OS-posten niet vertraagd moet worden. Tevens moet de vraag gesteld worden of systematisch is nagegaan, of de ervaringen van het Nederlands bedrijfsleven om ondersteunende en controlerende diensten van hoogwaardig niveau onder te brengen bij deskundigen uit ontwikkelingslanden sporen met het beleid om veel Nederlandse deskundigen, met name in de financiële en controlerende sfeer, vanuit het departement uit te zenden en op posten te detacheren. Kunnen hierbij mede betrokken worden de zeer snelle ontwikkelingen op IT-gebied, die de noodzaak van controle ter plekke door Nederlandse ambtenaren zouden kunnen beperken?
- g Kan de minister haar stelling verder toelichten, dat de rol van de multilaterale banken bij de aanpak van de Aziatische (en Latijns-Amerikaanse) crisis hun vermogen tot uitvoering van ontwikkelingsbeleid heeft beperkt, terzijde van de fundingsproblematiek van IDA?
- h Hoe gaat de minister om met de zekere spanning, die er bestaat tussen vertrouwen en ownership van ontvangende landen met good governance en het vastleggen van allerlei belangrijke doeleinden in kwantitatieve termen, zoals bijv. gebeurd is op de Sociale Top in Kopenhagen?
- i Kan de minister aangeven welke maatregelen zij wil nemen om de gebleken blokkades bij de invoering van fiscale faciliteiten ten bate van milieu- en natuurinvesteringen op te heffen?

4 Europese samenwerking

- a Kan de minister aangeven op welke wijze zij de coördinatie van de lidstaten terzake hun OS-beleid wil bevorderen?
- b Kan de minister aangeven, welke stappen zij, tezamen met anderen,

wil nemen om de kwaliteit van de hulpverlening via de Europese Commissie te verbeteren?

- c Zou de zeer omvangrijke noodhulp, die de Europese Commissie verstrekt, consequenties kunnen hebben voor de omvang en de accenten van de Nederlandse noodhulp?
- d Zou het denkbaar zijn om de door de minister bepleite sterkere positie van arme landen bij de geschillenbeslechting bij Handelsconflicten te verankeren in maatregelen en voorstellen van de EU?

Vertrouwende, dat de vragen tijdig zullen worden beantwoord, achten de commissies de openbare beraadslaging over het onderhavige wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Verbeek

De voorzitter van de vaste commissie voor Ontwikkelingssamenwerking,
Gelderblom

De griffier van de commissies,
Baljé